

ŽENA KOT VZGOJITELJICA. PRIREDILA NADA. TRST.

»Pet' ljubeznjivost tvojo in lepoto, poklic je moj in samo opravilo« — tako je pel še pred pol vekom naš veliki Prešeren. Čednosti, o katerih govori v nekem sonetu in katere je pridejal kot protiutež Petrarkovim pozidijam, pa so tako nejasne, da res ne vemo, kakšen je bil v bistvu našega pesnika ideal. Opravičeno je vsekako menenje, da bi se tudi Prešernu zdelo nekako onečaščenje ženskega vzora, ako bi kdo izrazil misel, da je žena nekaj več kakor posoda ljubeznjivosti in lepote, da je n. pr. tudi ona obvezana sodelovati v napredek obče prosvete. Prešernu je še bila žena le svečenica lepote, h kateri se je zatekal, kedar je »viharila jeza sreče«, da da bi se mu »nebo zvedrilo krog njegove barke«. In vendar je Prešeren naš največji duh! A o prosvetnem poslanstvu žene se mu še ni niti sanjalo.

Še le v naši dobi se je začelo priznati to misijo žene, spoznavati, da je žena po svojem namenu, po svoji fizični posebnosti pozvana, da izvršuje neke posebne naloge, katere bi lahko imenovali skupno: poklic žene kot vzgojiteljice.

Še le vek strojev je odprl ženam oči o strašni socialni bedi. Spoznale so kot žalostno resnico in občutile kot težko krivdo, da ne morejo ničesar storiti proti temu stoglavemu zlu, da je zamorejo le obžalovati. In tedaj so si žene začele prizadevati, da dokažejo svetu, kako so tudi one sposobne za velike naloge, katere so doslej reševali le moške. V to svrhu so naglašale bolj relativno enakost duševnih moči, dotlej nepriznано, in enakost dolžnosti in pravic obeh spolov, nego pa načelno razliko in ž njo združene drugačne socialne naloge žen. Tako je nastal nazor, da hoče žensko gibanje odtujiti ženo njenemu naravnemu poklicu, ker da isto krivo umeva žensko naravo. Narobe pa je res, da so zahteve

ženstva ravno zato vedno večje, ker isto vedno globlje spoznava svoj naravni poklic.

Ako hočemo prav ceniti ženo kot vzgojiteljico, moramo preiskati žensko naravo v njenem temelju.

Duševno življenje žene reagira v prvi vrsti na vse, kar je osebnega, individualnega. Take zunanje utiske sprejema žena hitreje in lažje, isti stopajo z njeno dušo v finejšo in mnogovrstnejšo dotiko. Žena umeva neposredno, brez umstvenega prevdarjanja, razmere v njih posebnostih in individualne pogoje posameznih oseb; ona čuti natanko posebni kolorit, v katerem se izražajo take notranje razmere, dočim jih more mož mnogokrat spoznati le s pomočjo logičnega sklepanja. Žena išče, zavedno ali nezavedno, osebnost, individualnost v vseh duševnih proizvodih, na polju vsakdanjega življenja, v umetnosti in vedi, ter jo spoznava iz navidezno neznanih, redkih znamenj. V svojem krogu je torej žena sprejemljiva za mnogolične, vsestranske utiske, ker svoja opazovanja manj generalizira, ter iz istih ne izvaja občnih pravil, ki bi omejevala prejemljivost za nove utiske. Seveda je s to dobro lastnostjo združena tudi druga — slaba: manjša produktivnost, kar se kaže n. pr. jasno na književnem polju. Res je sicer, da ima dandanes literatura v ženstvu izvečine le uživateljice — čitateljice, a le malo stvarjajočih umetnic, a vendar se dan za dnem širi tudi krog poslednjih. Ako pa primerjamo pisatelje in pisateljice, najdemo pri obeh značilno razliko. Moč žene kot pisateljice leži v prihološko finem karakteriziranju in v podrobnem nijansiranju duševnega razpoloženja; v mnogoličnosti iznajdb in v sili ustvarjanja pa navadno zaostaja žena za možem. Izjeme, ki pa, kakor znano, le potrjujejo pravilo, imamo seveda tudi tukaj. Prepričana sem, da bi nekatere naših mladih pisateljic, da so imele primerno vsestransko vzgojo in če bi se mogle pisateljstvu posvetiti kot

poklicu, brez utrudljivih skrbi za vsakdanji kruh, lahko stopile na stran našim prvim moškim pisateljem...

Tudi v navadnem življenju in delovanju žen spoznavamo njih težnjo po osebnosti, tudi tu upliva zunanji svet neposredno na njih čustvovanje, tudi tu vidimo njih zmožnosti, živeti v drugih in za druge. Iz njih čustvovanja izvira njihova požrtvovalnost, ki je v ženah nerazmerno bolj razvita nego v moških, a jim je tudi, vsaj tako se trdi, mnogo lažja.

V najjasnejši luči se nam kaže ta požrtvovalnost v materinski ljubezni. Ako se oziramo po silah, ki najbolj pospešujejo človeško prosveto, moramo priznati med njimi materinski ljubezni prvo lavoriko. Dokler bedi velika večina ženstva s to ljubeznijo v srcu nad srečo rodbin ter jih varuje razpada, ne smemo obupati, da se ugodno reši tako težko socialno vprašanje.

Ljubezen neveste do ženina, sestre do brata, prijateljev, domovine, vse to so krasni darovi človeške duše, a združeni so s posvetno radostjo in mnogokrat s samopašnim egoizmom; ljubezen matere pa je najčistejša, najbolj nesebična lastnost človeškega srca, v njej se očituje takorekoč božji duh, ki vlada na zemlji.

So tudi slabe matere, ki zanemarjajo svoje otroke ter jih pustijo propasti, ali te so, hvala Bogu, redke. Redno pa skrbijo tudi v neomikanih narodih mati z ljubeznijo za svojega otroka; saj ne more drugače, saj ji je prijazno smehljanje nedolžnega otroka največja slast na svetu. Mati misli s skrbjo tudi na odrasle svoje otroke, žrtvuje jim mir, razvedrovanje in zdravje, ne da bi se brigala za plačilo in hvaležnost. Ako jo otrok zapusti, pozabi, ako ji je dejanski nehvaležen, ona mu odpušča, ter ga spremlja z molitvijo in blagoslovom.

Mati ne vpraša niti po tem, da li bo otrok dosegel svoj namen, saj vidimo da mnogokrat ljubi bolehe, slabotne otroke

še bolj nego zdrave. Taki »otroci bolečin« postanejo čestokrat središče družine, skrivna vez, ki združuje roditelje in deco ob domačem ognjišču ter jih varuje pred praznimi zabavami zunaj hiše. Tako je pripomogla materina ljubezen, da tudi taki otroci izvršujejo svoj namen ter uplivajo v svojem krogu blagonosno.

In kedar je taka dobra mati zatisnila za vedno oči, postane nje grob svetišče, ob katerem plavajo vera, upanje in ljubezen nad zapuščeno družino, ki se tamkaj zbira, da moli. Duša materina pa živi in deluje dalje, kot gonilna in blažilna moč, v srcih soproga in otrok...

Toda ta instinktivna materinska ljubezen, ki hoče, pač menda brez izjeme, svojim otrokom vselej le najboljše, ne pogodi vedno pravih sredstev, s katerimi bi mogla doseči srečo zaroda. Kako bo tudi vedela najti vselej pravo pot do sreče svojih otrok, ko je povsem — vsaj v nižjih slojih — tako zelo zaostala za privilegiranim moškim spolom.

S tem se povračamo k prejšnji trditvi, da je žensko gibanje posledica globljega spoznavanja naravnega poklica žene. Opravičili pa smo s tem tudi naše skromno prizadevanje, da širimo i mi luč spoznanja v vrstah slovenskega ženstva ter mu kažemo pot, kako naj umeva in izvršuje svoj naravni poklic.

* * *

Vsa umetnost vzgojevanja obstoji v tem, da rabimo sredstva, ki odgovarjajo individualnim lastnostim in starosti gojenca. V to svrhu pa je potrebno fino opazovanje, o katerem smo gori govorili, tisto spoznavanje notranjega življenja po navidezno neznatnih zunanostih, ki je temeljni znak ženskega srca. Le tedaj je mogoče stalno uplivati na dušo otrokovo, ki se nam v svojem razvijanju kaže vedno z novih strani, ako zamoremo že enkrat sklenjeno sodbo vedno zopet spremeniti po individualnih pogojih. Nikjer ne more postopanje po

istem nepremičnem pravilu več škoditi, nego na polju vzgoje. Seveda je pa dolžnost žene, da se za svoj poklic vestno pripravi ter stori vse, da bo zamogla na tem polju, ki je njena prava domena, uveljaviti ves svoj blagodejni upliv.

Kakor že navedeno, ima mati kot vzgojiteljica veliko moč nad človeško družbo: v нравnem, duševnem in telesnem oziru. Noben drug poklic ne more tako odločilno uplivati na kakovost človeštva kakor poklic matere. Nekdo je otroka primerjal meh-kemu vosku; umetnica, ki iz tega voska ustvarja »podobo božjo«, je mati. Utisi mladosti odločujejo mnogokrat za vse življenje; mati je provzročiteljica teh prvih utisov; ona je središče otroškega čustvo-vanja, ona je otroku nezmotljiva avtoriteta.

Omenila sem že, da je tolika oblast v rokah žene, ki je ne zna rabiti, ki je premajhna za svojo vzvišeno nalogo, nevarno orožje, ki postane mnogokrat osode-polno za vso bodočnost otroka. Koliko krasnih kali usahne v tej dobi, ker ni ni-kogar, ki bi jih gojil, koliko jih nespretna roka se silo zaduši, koliko otrok oropajo nevedne matere bogatih zakladov, ki so bili skriti v mladih dušah, ker jih ne umejo ceniti in uporabiti!

Žalibog pa se ženstvo še vse premalo zaveda te svoje odgovornosti. Mnogim ma-teram je, izvečine pač vsled neugodnih socialnih razmer, prva skrb gospodinjstvo, potem še le pride na vrsto vzgoja otrok, a mnogim se zdijo tudi prazne zabave, važnejše — nego pa vsestranska skrb za otroke.

Spoznanje velikega pomena, ki ga ima naravni poklic žene kot matere, ni pri-rojeno, še manj pa je prirojena moč, s katero bi mati vselej dosledno po tem spoznanju ravnala; vse to pač ni instinktivno, ampak more biti le posledica razvite inteligence, volje, katero je utrdila vzgoja. Vzgoja pa še niti v najvišjih krogih ni dosegla one vzorne popolnosti, ki jo moramo želeti za vse ženstvo.

Že pri majhnem otroku je za vestno izpolnjevanje materinskih dolžnosti potrebna vsestranska izobrazba, kajti razmerje med materjo in detetom je v tej dobi tako mnogostransko, tako tesno, da si ne mo-remo misliti, da bi nedostatki v izobrazbi matere mogli ostati, nevede in nehote, brez slabih posledic za bodočega človeka.

Kedar pa otrok dorašča, zahteva od svoje matere vedno več in več; le tedaj bo ji možno vzgajati ga, ako je primerno izobrazena. To velja zlasti glede sinov. Oče mora navadno vse vzgojevanje prepustiti materi; njega kličejo vsakdanje skrbi za zaslužek drugam; po cele dneve se ne more posvetiti družini. In vendar je domača vzgoja neobhodno dopolnilo šole, katera zaslučuje ime vzgojevališča le — pogojno. Vsled velikega števila otrok v posameznih razredih, vsled ogromnega učnega gradiva, ki ga morajo učitelji premagati, jim ob najboljši volji ni mogoče, paziti na indivi-dualnost otroka ter na temelju iste ustvar-jati značaje. Šola se mora omejiti na to, da poda mladim glavam snovi, katero potem posameznik po nagnenju in sposobnosti samostojno porabi za se, ali pa tudi ne. Oziri na individualne posebnosti dečka, ki so odločilne za volitev bodočega poklica, za srečo v možki dobi, za delo v prid člo-veštva, ne pridejo o tem skoraj nič v poštev. Le izobrazena mati, ki je opazovala ves razvitek otroka, zamore spoznati nje-govo individualnost in vedeti, kako je mo-goče v otroku vzbuditi zanimanje ter raz-kriti njegove sposobnosti.

Pa tudi v drugem oziru mora mati dopolnjevati šolsko vzgojo dečka. V šoli, v občevanju dečkov med seboj velja, duševno in telesno, pravica močnejšega; isto izvršujejo brezobzirno! Opažati je med dečki nekako surovost, nekak egoizem. Etične zavednosti, ki bi se kazala v spoštovanju slabejšega, šola ne dosega. Brez-obzirnost postaja bolj in bolj znak današnjega možkega sveta ter dokazuje baš to, da

današnje matere v tem oziru niso kos svoji nalogi.

A dandanes velja pregovor, da že »jajce več ko putka ve.« Zato zamore mati le redkokdaj slediti duševnemu razvijanju svojega sina. Kedar je prestopil n. pr. meje višje gimnazije, težko da bi mu mati še mogla biti avtoriteta. Mnogokrat je čut, ki ga ima sin nasproti materi, nekaka zmes iz prepričanja o svoji višji duševni moči in iz pomilovanja materine nevednosti, njenih slabosti. Mnogokrat ji ne more priznati upliva na svoje ukrepe, da si bi še tako potreboval dobrega sveta.

Ni čuda, da potem marsikteri mož, ki je videl v svoji materi slabotno, omahljivo bitje, v poznejšem življenju odreja svoje spoštovanje vsemu ženstvu, da postane brezobziren in brez vsake notranje opore v občevanju z ženami ter pride do prepričanja, da mu je za pot skozi življenje dovolj dobra tudi družica, ki stoji duševno globoko pod njim.

S tem pa seveda nočemo reči, da bi naj mati znala pomagati sinu pri izdelovanju grških nalog, da bi mu pomagala prevajati Homerja in Tacita ali pa iskati logaritme. Da si vzdrži avtoriteto, zadostuje, če se je navadila misliti, spoznavati zvezo med vzroki in posledicami, ter si pridobila neko samostojnost duha. Neobhodno potrebno pa je, da mati razume javno življenje, da pozna ideje, za katere ima iti v boj prihodnje pokolenje, da ji niso tuja vprašanja, katera bode mlada generacija imela rešiti, gospodarski in duševni pogoji, pod katerimi bo ista živela. Kajti materi pripada naloga, da najde zvezo med individualnostjo otroka in med potrebami poznejšega življenja; poznati mora torej vse ustrojstvo javnosti, da otroku lahko najde mesta, ki bo v življenju najbolj odgovarjalo njegovim lastnostim.

Kar smo rekli o vzgoji dečkov, isto velja glede vzgoje hčera, morda še v povečani meri. Hči je izročena navadno dalj

časa uplivu matere; tega upliva v tem slučaju ne dopolnjuje v isti meri, kakor pri dečku, vzgoja v življenju, v svetu; razven tega je že zaradi enakosti spolov razmerje med materjo in hčerjo razsežnejše, mnogoličnejše. Mati ima v prvi vrsti pomagati na rešenju vprašanja o vzgoji deklet, te najvažnejše točke v modernem ženskem pokretu. Priznam, da treba precej samozatajevanja, da si pusti mati, ki čuti svojo duševno pomanjkljivost, v tem oziru vzrasti hčer takorekoč nad glavo, a ta žrtva je nujna potreba nove dobe. Uprav tragično je gledati dandanes boj v srcu marsiktere mlade deklice, ki je spoznala ničnost, praznoto, nesmiselnost svojega življenja, iz katerega si želi do svobodnejšega uporabljanja svojih duševnih sil, a jo drži ozkosrčna mati v železnih okovih...

Kolikor več terja javno življenje od sodelovanja žen — mater, kolikor globlje iste posmatrajo svoj poklic, kolikor več so se navadile zahtevati od samih sebe, toliko temeljiteje bodo čutile dolžnost, da vzgojijo svoje hčerke tako, da bodo iste lahko zadoščale svojemu naravnemu poklicu.

Toda specijelno o vzgoji deklet mislim spregovoriti nekaj besed prihodnjič. Za sedaj še hočem omejiti na konsekvence iz gornjih izvajanj.

Da bo žena, mati, mogla izvrševati svoj naravni poklic kot vzgojiteljica svojih otrok, je torej pred vsem potrebno, da ji dajo merodajni činitelji priliko, da se na izvrševanje tega poklica vestno pripravi: torej več in temeljitejše izobrazbe! To je prva zahteva, ki jo mora staviti sodobna žena.

Druga zahteva moderne žene pa je ta, da se ji zagotovi tudi pravno stališče, ki bo primerno veliki odgovornosti, katero je materi naložil sam Bog. Današnje pravno razmerje žene nasproti zakonskemu možu, nasproti otrokom, je v mnogih državah takšno, da je nevredno visoke vloge, ki jo ima žena vršiti v prid človeštva. Še le,

keďar bo žena duševno dorasla in keďar nastane tudi pravno polnoletna, pričakujte od nje vestnejšega izpolnjevanja njenega namena!

Toda ne samo ob domačem ognjišču je torišče žene. Bolj in bolj prodira misel, da ima žena na vseh poljih človeškega življenja vršiti svojo vzgojevalno nalogo. Na vseh poljih zahtevamo za ženo popolno svobodo razvijanja. Mnogo socijalnih problemov se bo rešilo še le tedaj, keďar se jih bo lotila ženska požrtvovalnost, ženski nravní idealizem, ženski »takt«, nje živi čút za osebné, individualné potrebe. V podeľjevanju zakladov prosvete in nravnosti posameznikom, v vzgojevanju celih slojev mora dobiti nesebična ženska duša širje polje delavnosti!

Pred vsem pa v šoli. Prepričana sem, da bi naša šolska vzgoja bila dandanes na vse drugačni stopinji, da se je pustilo sodelovati tukaj odločilno i ženske. Žena bi imela več srca za malé sužnje, katerim se v šolskih klopek zabija v glavo le nepregledna množica znanstvenih drobtin, ki mnogokrat nimajo drugega pomena, nego da tvorijo »balast« možganom. To učenje na pamet brez koristi in smisla, to priseganje na razne »priznane« metode bi dandanes ne cvetelo tako bujno in nam bi ne trebalo tožiti o nervozni mladini, da je imel v šoli moški pedantizem protiutež v ženskem individualizmu.

Moderna žena zahteva torej, da dobi več upliva zlasti na dekliško, osnovno in višjo šolo. Poznejši vekí bodo morda strmeli, da je v naši dobi bila vzgoja deklet, zlasti nižjih stanov, skoro izključno poverjena moškím. Dekle vzgajati za življenje, utrditi mu nraвно moč proti vsem nevarnostim poznejšega življenja, zamore le ženska! Zlasti v ljudskih šolah, katerih gojenke ne najdejo doma, v krogu pametnih rodíteljev, potrebnega dopolnila šolski vzgoji, je neobhodno potrebna učiteljica s svojo lastnostjo, da se lahko uglobi v posamezne

individualnosti ter poišče povsod pripravnih sredstev. Kolíka dobrota za priprosto dekle, ako ima nad seboj vzgojiteljico, h kateri lahko vzdigne svoje oči kot vzoru, kateri se lahko zaupa, ker vé, da ji ista hoče pomagati!

Nadaljno polje javnega življenja, ki se mora še v večji méri odpreti ženstvu, je polje socijalné pomoči. Tukaj je žena najprej razbila železno ograjo in tu si je priborila prva priznanja i v moških vrstah.

Na tem polju se smemo tudi Slovenke že ponašati z uspehi. Naš dični »Zavod Sv. Nikolaja« si je v kratki dobi svojega obstanka pridobil vsestranske simpatije. Vsi domači listi, vsi politični nijansi, prinašajo o njegovem delovanju obširna poročila, ugledné smotre ga urejajo med važné socijalné pridobitve, oblasti same mu ne odrekaýo velíké važnosti... Bilo bi le želeti, da ta prepotrebni zavod, kakor je nekdo lani predlagal v tem listu, razširi svoje delovanje na vse slovenske zemlje, da osnuje povsod podružnice ter da se okrog tega okostja kristalizira mogočna vseslovenska ženska organizacija.

Meni je docela nepojmljivo, kako je mogel slavní odbor »Zavoda sv. Nikolaja« preko tega velevažnega in izvedljivega predloga preiti na dnevni red, še manj pa razumem, da se na občnem zboru, ki je bil nedavno, ni nihče spomnil omenjenih misli ter ni predlagal debate o tem vprašanju.

V Ljubljani so osnovali »krščansko žensko zvezo«; drugo: »splošno slovensko žensko društvo« (je tudi že v povojih.*) »Ženska zveza« se naslanja, kakor kaže ime in kakor je sklepati po poročilih, na katoliško narodno stranko; drugemu društvu bodo kumovali naprední Slovenci. Obe društvi se mi zdita koristni, vsako bo delovalo blagonosno po svoje: dramilo bo zaspane

*) Pravila so že potrjena.

Op. ur.

Slovenke. Prepričana sem, da bo prvo in drugo odgovarjalo svojemu namenu. Slovensko bo prvo in drugo, le nekaj se bojim, da ne bo nijedno: žensko društvo namreč ne. *) Jaz ne pripadam ni jedni imenovanih strank, marveč sem pripadnica onega modernega ženskega gibanja, ki baje, kakor se je govorilo na shodu »krščanske ženske zveze«, pri vsem, kar je dobrega na njem, nima na sebi nič pozitivno krščanskega, ako ne celo nekaj krščanstvu neprijaznega (poslednji oceni moram v imenu znank zbranih krog »Slovenke«, že ugovarjati — toda o tem prihodnjič.) Kot nepristranska opazovalka torej usojam si izreči to-le sodbo:

Slovenke ne pridejo do boljše bodočnosti ne pod znamenjem napredne misli, ne pod znamenjem izključnega krščanstva. Ni jedna teh idej ne more premagati predsodkov, ki nam delajo ovire povsod, kjer hočemo zboljšati svojo in svojih naslednic usodo. Le pod znamenjem dejanske ljubezni do bližnjega je zmaga. Na polju humanitete, kjer je ženstvo doseglo že velike uspehe, so primerna tla, da položimo nanja temelj rešitvi ženskega vprašanja na Slovenskem. A na tem polju ne treba nikake delitve v več ali manj politično navdahnjene frakcije, tu smo lahko združene, tu moramo biti združene, ako hočemo kaj doseči. In hoc signo vinces! To je moje nemerodavno prepričanje. Za to pa mi je žal, da je umesten predlog glede »Zavoda sv. Nikolaja« ostal glas vpijočega v puščavi.

Toda dovolj za danes. Prihodnjič zopet kaj, če mi dovoli ga. urednica in če ljubeznjive čitateljice ne bodo protestirale proti moji gostobesednosti.

*) Ta sodba se nam zdi vsekako prenačljena. Počakajmo, pa sodimo po delih! Op. ur.

ZADREGA. TEHOMIL.

Ti po trgu, jaz na oknu,
ah kako je to lepo!
Ti na okno, jaz raz okno —
in pogledi se vjemō.
Zarudi se lice tvoje
in povesiš v tla oko:
v silni, silni si zadregi;
deklica, zakaj tako?

SRBKINJE IN BOLGARKE. *) PRIOBČIL DR. J. T.

V zgodovini srbskega naroda se blišče kakor jasni meteori posamezne junakinje. Slavno znana je Ljubica, soproga Miloševa, ki je v bojih za osvoboditev obvarovala srbski narod in svojega soproga poraza in zato nemara zopetnega podjarmljenja. Ko so se namreč Srbi po Takovskem upor (1815.) v Ljubički bitki že umikali in jih je Čaja-paša hudo stiskal ter je knezu Milošu že upadal pogum, stopila je Ljubica, ki je spremljala svojega soproga v boju, z golim mečem pred plašljivce in je zaklicala svojemu obupajočemu soprogu: „Maraš li priti pod moj predpasnik?“ Ta nastop je navdušil može — sram jih je tudi bilo — in bojevali so se junaško, da bi popravili svojo malodušnost.

Sploh je Srbkinja pogumna, pa tudi strastna, kakor kažejo mnogi zgledi. V nekem takem slučaju je šlo rajnkemu kralju Milanu skoraj za življenje. Ko je namreč 22. okt. 1882. kralj Milan, vrnivši se s potovanja, šel po navadi v stolno cerkev k zahvalni maši, stopila je izza stebra vdova Jelena Markovićeva, koje mož je bil l. 1877. kot upornik ustreljen, ter je ustrelila s samokresom v kralja, ali ga ni zadela.

*) To karakteristiko sem posnel, deloma doslovno, po zanimivih in, kolikor je nestrokovnjaku mogoče prepoznati, objektivnih podatkih v Umlaufu »Rundschau«, 7. zv. Ker je ta časopis slovenskim bralkam menda manj pristopen, jim upam s tem malo ustreči. Če se to upanje vresniči, prinesem še tamešnje označbo Rumunk, Grkinj in Turkinj.